

Pihakatuohje (Hyväksytty osastokokouksessa 9.9.2011)

PIHAKATU, Yleistä

Pihakadulla tarkoitetaan jalankululle ja ajoneuvoliikenteelle yhteisesti tarkoitettua katua. Pihakadun yleisvaikutelman tulee olla sellainen, että autoilija tai muu ajoneuvon kuljettaja huomaa liikkuvansa hänelle itselleen ja jalankulkijoille yhteisesti tarkoitettulla alueella, jossa hänen tulee ajaa hitaasti ja väistää jalankulkijoita. Kadun liikenneympäristön on luotava tunne, että on luonnollista ajaa alhaisella nopeudella. Pihakadussa pitää säilyttää rakenteellinen eroavuus muista kaduista.

Pihakatu on parhaimmillaan viihtyisä, persoonallinen, asukkaiden omakseen tuntema kotikatu. Siksi kadun tunnelma on tärkeämpi kuin monet yksityiskohdat. Tunnelmaa voidaan luoda istutuksilla, kadun kalusteilla, erilaisilla päällysteillä tai uusilla alueilla katutilan huolellisella kokonaissuunnittelulla.

Tieliikennelainsäädännössä pihakadulle on säädetty omat liikennesäännöt:

- Pysäköinti on sallittu vain merkityillä pysäköintipaikoilla.
- Ajonopeus on sovitettava jalankulun mukaiseksi eikä se saa ylittää 20 km/h.
- Ajoneuvon kuljettajan on annettava jalankulkijalle esteetön kulku.
- Jalankulkija saa kulkea sen kaikilla osilla ajoneuvoliikennettä kuitenkin tarpeettomasti estämättä.
- Risteyksessä pihakadulta tulevan kuljettajan on aina väistettävä muuta liikennettä.

Kadulla leikkimiseen tieliikennelainsäädäntö ei ota kantaa. Mikäli pihakadulla leikitään, se ei kuitenkaan saa aiheuttaa vaaraa eikä tarpeettomasti estää tai häiritä ajoneuvoliikennettä. Erikseen leikkimistä varten rakennetut leikkipaikat tulee rajata niin, ettei siellä voi ajaa moottoriajoneuvolla. Järjestyslain perusteella yleisen järjestyksen häiritseminen (mm. metelöimällä) tai turvallisuuden vaarantaminen on kielletty pihakadullakin.

Aina vuoteen 2006 asti liikenneministeriön liikenteen ohjauslaitteita koskevassa päätöksessä edellytettiin, että pihakadun on täytettävä sille erikseen asetetut rakenteelliset erityisvaatimukset. Koska lainsäädäntö ei enää edellytä pihakadulta rakenteellisia erityisvaatimuksia, on syytä pohtia, minkälainen on helsinkiläinen pihakatu.

Pihakatuohje (Hyväksytty osastokokouksessa 9.9.2011)

Helsinkiläinen pihakatu

Asemakaava

Uutta asemakaavaa laadittaessa pihakadut merkitään aina asemakaavaan. Lopputuloksen kannalta on sitä parempi mitä aikaisemmassa vaiheessa suunnitteluprosessia pihakatu ominaispiirteineen huomioidaan. Asemakaavavaiheen liikennesuunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Pihakaduiksi eivät sovellu pää- ja kokoojakadut eivätkä muut sellaiset kadut, joilla on joukkoliikennettä sekä runsaasti huolto- tai raskasta liikennettä.
- Pihakaduiksi soveltuvat vähäliikenteiset tonttikadut. Kadun vuorokausiliikenteen tulee olla pieni, korkeintaan 500 ajoneuvoa vuorokaudessa.
- Pihakadun tulee liittyä tontti- tai kokoojakatuun.
- Pihakadun jokaisesta pisteestä tulisi olla alle 200 metrin matka ulos alueelta. Lisäksi on vältettävä suorita osuuksia (maks. 50m). Katualueen on oltava riittävän leveä, jotta katu voidaan suunnitella mm. kalusteiden ja istutusten avulla pihamaiseksi.
- Pihakatu on autoilijoiden ja jalankulkijoiden yhteistä aluetta. Pihakadulle ei saa rakentaa jalkakäytäviä.
- Läpiajoliikenne ei sovi pihakadun luonteeseen, vaikka liikennesäännöt eivät sitä kielläkään. Autojen läpiajoliikenne tulisi estää rakenteellisin keinoin. Myöskään kovin runsasta läpiajavaa polkupyöräliikennettä ei saisi esiintyä, vaikka pihakatu voi olla osa paikallisraittiverkkoa.
- Pihakadulla pysäköinti on sallittu vain merkityillä paikoilla. Paikat varataan lyhytaikaiseen vieras- tai asiointipysäköintiin. Asukkaiden pysäköintipaikkoja ei osoiteta asemakaavassa pihakadulle.
- Sisäänajokohta pihakadulle on tärkeä. Siinä tulee olla sellaisia rakenteita, että autoilija huomaa tulleensa erilaiselle alueelle. Pihakadulle ajetaan aina vähintään viistetyn reunatuen yli, usein myös jalkakäytävän ja pyörätien yli. Sama koskee pihakadun ulostulokokhtaa. Reunatukijärjestelyiden pitää tukea liikennesäännön väistämisvelvollisuutta.

Pihakatuohje (Hyväksytty osastokokouksessa 9.9.2011)

- Nelihaararisteyksen yhtenä haarana olevaa pihakatua tulee välttää, koska se johtaa epäselviin väistämisyjärjestelyihin.
- Pihakatu aloitetaan yleensä heti risteyksestä. Lyhyttä tonttikatuosuutta (alle 40 metriä) ennen pihakatua tulee välttää, koska sekin johtaa helposti epäselviin väistämisyjärjestelyihin.
- Asemakaavan laatimisen yhteydessä tehdään suunnitelma katutilan käytöstä. Liikennesuunnittelun kannalta siinä tulee esittää ainakin pysäköintijärjestelyt, huolto- ja pelastusreitit sekä liittyminen ympäröivään katuverkkoon sekä autojen että jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden osalta.
- Asemakaavavaiheessa sidotaan valtaosa kunnossa- ja puhtaanapitokustannuksista. Katutila tulee suunnitella niin, että sen kunnossa- ja puhtaanapito onnistuu normaalilla kalustolla, mitä käytetään alueella muutenkin. Pysäköintipaikkojen sijainnit tulee suunnitella sellaisiksi, ettei talvikunnossapito vaikeuta paikkojen käyttämistä.

Pihakadulle on suotavaa järjestää aurattavalle lumelle kasapaikka, sillä pihakadulta lumen poiskuljettaminen on usein vaarallista ja erittäin kallista.

Vanhat tonttikadut

Ilman kaavamuutosta pihakatu voidaan muodostaa katualueelle yleensä kaupunkisuunnittelulautakunnan tai liikennesuunnittelupäällikön päätöksellä. Tavallisesta tonttikadusta muodostettavan pihakadun pitää sekä rakenteellisesti että tunnelmaltaan erota alueen muista kaduista. Parhaiten tämä onnistuu kadun saneeraus- tai uudelleen rakentamisen yhteydessä ottamalla pihakadun erityisominaisuudet huomioon jo suunnittelun alkuvaiheesta lähtien. Vanhat kapeat tonttikadut (katualueen leveys alle 7 metriä) eivät yleensä sovellu pihakaduiksi, koska sinne ei pystytä katualueen kapeuden takia toteuttamaan pihakadun tunnelman (aukiot, istutukset, kavennukset, oleskelupaikat) kannalta olennaisia rakenteita.

Pihakatua ei muodosteta asettamalla ainoastaan "Pihakatu"- liikenne-merkki kadun alkuun. Vanhojen tonttikatujen muuttamista pihakaduiksi tarkastellaan alueellisesti, ei yksittäisinä tapauksina. Vuorovaikutus asukkaiden kanssa on järjestettävä aina.

Pihakatuohje (Hyväksytty osastokokouksessa 9.9.2011)

Katusuunnitelma

Pihakadun yksityiskohdat ratkaistaan katusuunnitelman laatimisen yhteydessä. Päälysteillä, valaistuksella, kalusteilla ja eri materiaaleilla luodaan tunnelma ja lähtökohdat eri-ikäisten ihmisten viihtymiseen alueella.

Liikennesuunnittelun osalta tulee kiinnittää huomiota mm. seuraaviin asioihin:

- Sisääntulokohta erottuu normaalista katuliittymästä rakenteiden osalta.
- Ajoneuvoliikennettä ja jalankulkua ei erotella.
- Pelastus- ja huoltoreitit ovat käyttökelpoisia.
- Pihakadulla tulisi olla ajourien risteämiskohdassa vähintään viiden metrin näkemä kumpaankin suuntaan. Näkemäkolmion alueella ei saa olla yli puolen metrin korkeita näkemäesteitä. Lasten näkyvyyden takaamiseksi eivät kukkalaatikot eivätkä myöskään muut ajourien vieressä olevat rakenteen saisi olla puolta metriä korkeampia.
- Talojen sisäänkäyntien edessä on vähintään metrin levyinen alue, jossa autot ja polkupyörät eivät voi liikkua.
- Pysäköintipaikat on rajattava rakenteellisesti selvästi. Yleensä paikat osoitetaan valkoisella tiemerkinillä (maali, massa, vaalea tai valkoinen kivi).

Liikenteen ohjaussuunnitelma

"Pihakatu" -merkki sijoitetaan pihakadun alkuun yleensä sen oikeaan reunaan.

"Pihakatu päättyy" -merkki sijoitetaan tavallisesti kadun vasempaan reunaan samaan liikennemerkkipylvääseen "Pihakatu" -merkin kanssa.

Pihakadun ja muun kadun risteyksessä ei tarvita muita liikennemerkkejä tai tiemerkintöjä.

Pihakadulla käytetään yleensä pienikokoista "Pysäköintipaikka" -liikennemerkkiä lisäkilpineen.

Pihakatuohje (Hyväksytty osastokokouksessa 9.9.2011)

Kunnossa- ja puhtaanapito

Katujen kunnossa- ja puhtaanapitovastuut perustuvat ns. kunnossapitolakiin (Laki kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta).

Kadun puhtaanapito (lian, lehtien, roskien, rikkaruohojen ja irtonaisten esineiden poisto sekä kasvillisuuden siistiminen) on kadun keskilinjaan asti kiinteistön vastuulla, ellei kaupunki ole ottanut sitä vastuulleen. Esikaupunkialueilla kaupunki on ottanut puhtaanapidon vastuulleen, kantakaupungissa ei (tilanne v. 2011).

Talvikunnossapidon osalta kiinteistöt vastaavat kantakaupungissa jalkakäytävien hoidosta (auraus, hiekoitus), muun katualueen hoitovastuu on kaupungilla. Esikaupunkialueilla kaupunki vastaa myös jalkakäytävien talvikunnossapidosta. Kaupunki perii tuolloin kiinteistöiltä hoitomaksua.

Pihakadulla ei ole jalkakäytäviä, jolloin pihakadun talvikunnossapito on kokonaisuudessaan kaupungin vastuulla. Puhtaanapidon vastuut jakautuvat yllä mainitulla tavalla (esikaupunkialueilla kokonaisvastuu kaupungilla, kantakaupungissa kiinteistöillä).

Pihakatujen talvikunnossapidosta ja puhtaanapidosta ei pitäisi olla nykyisin yllä mainitusta tavasta poikkeavia erillisiä sopimuksia. Vastuut nykyisillä ja tulevilla (uudet kaavat, nykyisen tonttikadun muuttaminen pihakaduksi) pihakaduilla ovat samat. Kunnossapidon suhteen pihakatu ei poikkea mitenkään normaalista III-luokan tonttikadusta.